

Edith Eva Eger

A DÖNTÉS és
AZ AJÁNDÉK
szerzőjétől



Opk'n

A

BALERINA

Edith Eva Eger

A balerína

*Esmé Schwall
közreműködésével*

Open Books

Edith Eva Eger további könyvei
az Open Books gondozásában
A döntés
Az ajándék

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült: Edith
Eva Eger: *The Balerina of Auschwitz*,
Atheneum, An imprint of Simon & Schuster
Children's Publishing Division, New York, 2024

Copyright © 2017, 2024 by Dr. Edith Eger
Hungarian edition © Open Books, 2024
Hungarian translation © Mesterházi Mónika, 2024
All rights reserved, including the right of
reproduction in whole or in part in any form.

Fordította
Mesterházi Mónika

Felelős kiadó *Halmos Ádám* Felelős szerkesztő
Jolsvai Júlia Szerkesztő *Laik Eszter*
Borítóterv *Zatykó Fanny* Műszaki vezető *Kovács*
Balázs Sándor Elektronikus formátum
Békyné Kiss Adrien

ISBN 978-963-572-307-2

Szeretnék köszönetet mondani unokámnak, Jordan Engle-nek, aki támogatott a tervemben, hogy könyvet írjak a következő generációknak, aki kézben tartotta ezt a projektet, és segítette a munkámat, az örökségemet.

A könyv memoár. A szerző hosszú évek alatt szerzett élményeinek emlékeiből született.

*Családom öt nemzedékének:
apámnak, Lajosnak, aki megtanított nevetni;
anyámnak, Ilonának, aki segített meglelnem,
amire legbelül szükségem volt;
káprázatos és hihetetlen nővéreimnek, Magdának és Klárának;
gyerekeimnek: Marianne-nak, Audrey-nak és Johnnak;
és az ő gyerekeiknek: Lindsey-nek, Jordannek,
Rachelnek, Davidnek és Ashley-nek;
és az ő gyerekeik gyerekeinek:
Silasnek, Grahamnek, Hale-nek, Noah-nak,
Dylannek, Marcosnak és Rafaelnek.*

A szerző jegyzete

Kedves Olvasó!

Közel nyolcvan éve írom ezt a könyvet. Amikor tizenhat évesen személyesen éltem át a holokausz borzalmait, amikor láttam felnőni a gyerekeimet, majd az unokáimat és a dédunokáimat, amikor gimnazistákat tanítottam, és a trauma kezelésére szakosodott pszichológus vált belőlem, amikor a sok kedves kliensemmel és a világ megannyi táján engem hallgató közönséggel teremtettem kapcsolatot – lélekben már akkor is neked írtam. Alig vártam, hogy megosszam veled, milyen módszerek segítettek túlélni az elképzelhetetlent, alig vártam, hogy megtudd, az ember gonoszságra való hajlamának története egyben a remény iránti makacs vágyakozásának története is.

Felelősséget érzek, hogy megosszam a történetemet. Hogy elmondjam az igazságot mindarról, ami történt, hogy soha többé ne felejtsük el, és átadjam a remény örökségét, az életörömöt, hogy a szüleim és több millió ember halála ne legyen hiábavaló. Életben szeretném tartani az élet diadalát és ünnepélyét.

Úgy érzem, most jött el a pillanat, hogy elbeszéljem a múltat. Magda nővérem valamivel több mint egy éve meghalt – pár héttel a századik születésnapja után. Rájöttem, ha most nem

írom meg, amit szeretnék, talán nem lesz több alkalmam. Úgyhogy a saját halandóságom is ösztönöz.

De a te életed is. Látom, milyen nagy kihívásokkal, milyen nyugtalanító jelenségekkel szembesülsz a mai világban – fegyveres erőszak, internetes zaklatás, klímaváltozás, pandémia; másfelől ott van a szorongás, a depresszió, a pánikbetegség és az öngyilkosság megdöbbentően magas aránya. Kilencvenhat évemet, amit ezen a bolygón töltöttem, a közel egy évszázad alatt felgyűlt tapasztalatokat és az átélt gyógyulást oly módon szeretném a javadra fordítani, hogy tartom benned a lelket, és támogatlak. Hogy érzelmi és lelki mintát kínálok ahhoz, hogyan békélj meg az életben elkerülhetetlenül rád találó fájdalmakkal, küzdelmekkel. Kifejezetten neked írtam ezt a könyvet, és szeretném átadni önmagad megvalósításának ezen a pontján: amikor elfogadod az örökséged terhét, amikor elfogadod magad erősnek és hitelesnek, és eldöntöd, hogy úgy alakítod az életed, ahogy te magad a leginkább szeretnéd.

Abban a reményben ajánlom tehát ezt a művet, hogy elolvasod, és úgy érzed majd, nem vagy egyedül a furcsa feladattal: azzal, hogy ember vagy. Bízom benne, hogy olvasás közben arra gondolsz majd: *Ha ő képes rá, én is képes leszek!* Azért ajánlom ezt a könyvet, hogy te is túlléphess az áldozatszerepen, és eldönthesd, hogy áttáncolsz az életeden, bármilyen pokoliak is a körülmények. Neked adom a történetemet, hogy megerősítsen, hogy a béke nagykövete és a döntés ügynöke légy a saját életedben. Azért teszem le a kezébe ezt a könyvet, hogy úgy élhess, amilyen igazából vagy:

értékesen és szabadon.

Tiszta szívemből,

Edie

Előszó

Ha az egész életemet egyetlen pillanatba tudnám sűríteni, egyetlen állóképbe, ez volna: három nő várakozik sötét gyapjúkabátban, egymásba font karral egy csupasz udvaron. Kimerültek. A cipőjük is poros. Egy hosszú sorban állnak.

A három nő az anyám, Magda nővérem és én. Ez az utolsó közös pillanatunk. De még nem tudjuk. Nem vagyunk hajlandók foglalkozni vele. Vagy túlzottan kimerültünk már, hogy akár csak átgondoljuk, mi következik. Az elszakadás pillanata ez – az anya a lányaitól, az eddigi életünk mindattól, ami ezután jön. De mindez csak visszatekintve rajzolódik ki.

Hátulról látom magunkat, mintha én volnék a következő a sorban. Vajon miért anyám tarkóját mutatja nekem az emlékezet, és miért nem az arcát? Hosszú haja bonyolult fonatban feltűzve a feje tetejére. Magda világosbarna, hullámos haja a válláig ér. Az én sötét hajamat egy sál takarja. Anyám áll középen, Magdával mindketten felé hajlunk. Képtelenség megállapítani, hogy mi tartjuk-e anyánkat egyenesen, vagy az ő ereje-e az az oszlop, ami Magdát és engem támogat.

Ez a kép a határvonal, ami után jelentős veszteségek értek az életben. Nyolc évtizede időről időre visszatérek ehhez a képhez, hármunkról. Úgy vizsgálom, mintha kellő tanulmányozással valami értékeset fedezhetnék fel benne. Mintha visszanyerhetném az életet, ami megelőzte ezt a pillanatot, az

életet, ami megelőzte a veszteséget. Mintha létezne ilyesmi. Mintha visszatérhetnék ebbe az időbe, amikor a karjaink egymásba fonódtak, és mi mind egymáshoz tartoztunk. Látom csapott vállunkat. A kabátunk aljára tapadt port. Anyámat. A nővéremet. Magamat.



ELSŐ FEJEZET

A kicsi

Fiút akartak, engem kaptak helyette.

Lány. Harmadik lány, a vakarcs a családban.

– Örülök, hogy van eszed, mert csinos, az nem vagy! – mondja anyám gyakorta. Talán úgy érti, hogy szép sosem leszek. Vagy talán ezzel a kritikába csomagolt bókkal bátorít, hogy tanuljak többet. Óvatosságba burkolt biztatással. Talán valami láthatatlan sorstól akar megkímélni. Vagy valami jobb ötlete van, hogy ki lehetne belőlem. „Főzni máskor is megtanulhatsz” – mondta, amikor megkértem, tanítson meg barheszt fonnni vagy csirkét sütni, vagy cseresznyelevkvert befőzni, amit nyáron szokott eltenni, és aztán egész évre eldugja valahová. – Menj vissza tanulni.

Állok a tükör előtt a lakásunk fürdőszobájában, fogat mosok, készülök az iskolába. A tükörképemet tanulmányozom. Igaz, hogy egyáltalán nem vagyok csinos? Táncolok, tornász vagyok, a testem karcsú és izmos. Szeretem, hogy erős vagyok. Szeretem

barna, hullámos hajamat – bár a család szépe az idősebb nővérem, Magda. De amikor a saját szemembe nézek a tükörben, amikor belesüllyedek abba a rejtélyes és ismerős kék-zöldbe, nem tudom tetten érni, mit látok. Olyan, mintha kívül állnék az életemen, belesnék, figyelném magam, mint egy regényhőst, akinek a sorsa még ismeretlen, a szíve és az egyénisége még bontakozik.

Most fejeztem be anyám egyik regényét, Émile Zola *Nanáját*, amit a polcáról loptam el, és titokban kebeleztem be. Nem tudom kiverni a fejemből az utolsó jelenetet. Nana, a gyönyörű, sikkes színésznő, aki után annyi férfi vágyott, összetörve, betegen fekszik, a testét himlőhelyek borítják. Van valami rémisztő a teste leírásában. Már a himlő előtt, ragyogó és kívánatos formájában is veszélyes volt. Fegyver. Fenyegető, olyasmi, amitől tartani kell.

És mégis vágytak rá. Én ilyen szerelemre áhítozom. Hogy lássanak, és tartsanak kincsnek. Hogy rajongjanak értem, és úgy kóstoljanak belém, mint egy lakomán.

Ehelyett óvatosságra tanítanak.

– A mosogatásnál sem mindegy a sorrend – mondja anyám. – Kezdd a kristállyal, aztán haladj tovább a lábosokkal és a fazekakkal.

A piszkos maradjon a végére. Még a saját testem is gyanús.

Magda dörömböl a fürdőszoba ajtaján, unja már a várakozást.

– Ne álmodozzál, Dicuka – nyögi. A becenevemen szólít, amit anyám talált ki nekem. Di-cu-ka. Ezek az értelmetlen szótagok általában a melegséget jelentik. Ma nyersen konganak.

Kisietek a bosszankodó nővérem mellett, majd a közös hálósobánkba megyek, hogy felöltözzem, és még mindig a tükörben látott lányra gondolok – a lányra, aki szerelemre vágyik. Lehet, hogy az a fajta szerelem, amire én áhítozom, nem is létezik. Tizenhárom éve öltögetem össze az emlékeimet és a tapasztalataimat arról, hogy ki vagyok, és ebből a történetből mintha az derülne ki, hogy selejt vagyok, nemkívánatos, olyan, aki nem tartozik senkihez.

Mint aznap este, hétéves koromban, amikor a szüleim vacsoravendégeket hívtak. Kiküldtek a szobából, hogy megtöltsék egy vizeskancsót, és a konyhából hallottam, hogy ezen viccelődnek: – Ezt az egyet megúszhattuk volna. – Úgy értették, hogy mire én meglettem, ők már teljes család voltak. Megvolt Magda, aki zongorázott, és Klára, a szólóhegedűs csodagyerek. Én nem hoztam semmi újat. Nem volt rám szükség, nem voltam elég jó. Nem volt számomra hely.

Ezt az elméletet le is teszteltem, amikor nyolcévesen úgy döntöttem, világgá megyek. Majd meglátom, hogy a szüleim egyáltalán észreveszik-e, hogy eltűntem. Iskola helyett elmentem a trolival a nagyszüleimhez. Bennük – anyám apjában és nevelőanyjában – megbíztam, hogy nem árulnak el. Anyámmal Magda soványsága miatt örökös hadban álltak, és ha nálunk jártak, süteményeket rejtettek el a nővérem komódfiókjában. Nekem ők jelentették a biztonságot. Gyakran fogták meg egymás kezét – a szüleim soha. Náluk minden kellemes volt – a marhaszegy meg a kalács illata, és a sóleté, a sűrű, sült babos ragué, amit a nagymamám a pékhez vitt, hogy ott főjön meg sábeszkor, amikor az ortodox szokások miatt nem

használhatta a saját sütőjét.

A nagyszüleim örültek nekem. Semmit nem kellett nyújtanom a szeretetükért, sem az elismerésükért. Bőkezűen mérték mindkettőt, és nagyszerűen töltöttük a délelőttöt a konyhában, diós tekercset eszegetve. De aztán megszólalt a csengő. A nagyapám nyitott ajtót. Egy pillanat múlva visszaroht a konyhába. Nagyot hallott, és túl hangosan figyelmeztetett.

– Bújj el, Dicuka! – kiáltotta. – Anyád van itt! – Védeni akart, de elárult.

Engem az zavart a legjobban, ahogy anyám nézett, amikor meglátott a nagyszüleim konyhájában. Nemcsak meglepődött, hogy ott lát – hanem mintha az egész létezésem lepte volna meg. Mintha nem az lennék, akinek ő akart, vagy amit elvárt.

Mégis gyakran vagyok a társasága, ülünk együtt a konyhában, amikor apám üzleti ügyben Párizsba utazik, és bőröndszámra vásárolja a selymet a divatszabászata számára, aztán amikor megjön, anyám merev és éber, aggódik, hogy nem költött-e apám túl sokat. Anyám nem hív meg barátokat vendégségbe. A szalonban nincs könnyed pletykálás, nem vitatkozunk könyvekről, sem politikáról. Anyám nekem mondja el a titkait. Nagyon megbecsülöm az időt, amit kettesben tölthetek vele.

Egy este, kilencéves koromban épp egyedül voltunk a konyhában. Anyám a megmaradt rétest csomagolta el, amit tésztából gyúrt: végignéztem, ahogy felvágja, és úgy teregeti szét a konyhaasztalon, mint valami súlyos lenvásznat.

– Olvass fel nekem – kérte, és én már hoztam is az *Elfújta a szél* viharvert példányát az éjjeliszekrényéről. Egyszer már végigolvastuk. Most újakezdtük. Elidőztem a rejtélyes ajánlás

fölött, amit angolul írtak a magyarra fordított könyv címlapjára. Egy férfi kézírása volt, de nem az apámé. Anyám csak annyit volt hajlandó elárulni róla, hogy a könyvet ajándékba kapta egy férfitől, akivel még akkor találkozott, amikor a külügyminisztériumban dolgozott, mielőtt az apámat megismerte.

Egyenes hátú székeken ültünk a kályha mellett. Amikor együtt olvastunk, nem kellett osztanom anyámon senkivel. Belesüppedtem a szavakba és a történetbe, és abba az érzésbe, hogy egyedül vagyok vele a világon. Scarlett a háború végén visszatér Tarára, és akkor tudja meg, hogy az anyja meghalt, és az apját összetörte a gyász. „*Isten a tanúm*, mondja Scarlett, *nem fogok éhezni többé!*”^[1] Anyám lehunyta a szemét, és a fejét a széke támlájának döntötte. Szerettem volna az ölébe kapaszkodni. Szerettem volna a fejemet a mellkasán pihentetni. Szerettem volna, ha a száját a hajamhoz érintené.

– Tara... – szólalt meg. – Amerika, oda aztán szívesen elmennék. – Bárcsak az én nevemet is olyan gyengéd hangon ejtené ki, mint amit egy olyan országnak tartogat, ahol soha nem is járt. Anyám konyhájának minden illata összekeveredett bennem az éhezés és a lakoma drámájával, és a vágyódás mindig jelen volt, még a lakomában is.

Ott ültünk, és kettőnk közt lobogott a tűz.

– Mikor a te korodban jártam... – kezdte anyám.

Most, hogy beszélni kezdett, megmoccanni is féltem, nehogy abbahagyja.

– Mikor a te korodban jártam, a kicsik együtt aludtak, én meg anyámmal közös ágyban. Egy reggel arra ébredtem, hogy apám

odaszól: „Ilonka, keltsd fel anyádat. Nem csinált reggelit, és a ruháimat sem készítette ki.” Odafordultam anyámhoz, aki mellettem aludt a takaró alatt. De meg se mozdult. Halott volt.

Minden részletét ismerni akartam a pillanatnak, amikor egy gyerek arra ébred az anyja mellett, hogy elveszítette. De szívesen félre is fordultam volna. Annyira rémületes volt ilyesmin gondolkodni.

– Amikor aznap délután eltemették, azt hittem, élve teszik a földbe. Aznap este apa szólt, hogy készítsek vacsorát a családnak. Hát készítettem.

Vártam a történet folytatását. Vártam, lesz-e a végén tanulság vagy valami megnyugtató.

– Ideje lefeküdni. – Anyám csak ennyit mondott. Lehajolt, hogy összesöpörje a hamut a kályha alatt.

Odakint lépések dobogtak végig a gangon. Apám dohányillatát előbb éreztem, mint hogy a kulcszörgését hallottam volna.

– Hölgyek! – kiáltotta. – Ti még ébren vagytok? – Bejött a konyhába a fényes cipőjében és a kifogástalan öltönyében, szélesen mosolygott, és egy kis zacskót hozott a kezében, amit nekem adott, miközben hangosan megpuszilta a homlokomat. – Megint nyertem – dicsekedett. Ahányszor kártyázott vagy biliárdozott a barátaival, mindig megosztotta velem a zsákmányt. Aznap este egy rózsaszín mázas minyont hozott. Ha Magda lett volna ott helyettem, anyám, aki mindig aggódott Magda súlya miatt, kikapta volna apám kezéből a minyont, de nekem csak bólintott, engedélyezte, hogy megegyem.

Felállt, a kályhától a mosogatóhoz indult. Apám félúton elé

lépett, és felemelte a karját, hogy meg tudja pörgetni a szobában, és anyám meg is pördült, de mereven, mosolytalanul. Apám magához húzta, hogy átölelje, barna bőrű keze anyám hátán, a másikkal a mellét cirógatta. Anyám lerázta magáról.

– Csalódás vagyok anyádnak – mondta apám félig sűgva, amikor kimentünk a konyhából. Vajon azt akarta, hogy anyám is hallja, vagy nekem szánta ezt titokban? Bárhogy volt is, ezt elraktároztam magamban, hogy később még rágódjak rajta. De a hangjában rejlő keserűség megijesztett. – Ő minden este az operába szeretne menni, mint valami különc világpolgár. Én csak egy szabó vagyok. Szabó és szerencsejátékos.

Apám megtört hangja megzavart. Jól ismerik a városban, mindenki kedveli. Játékos, mosolygós, úgy tűnik, mindig jól érzi magát, életvidám társasági ember. Sok barátja van, akikkel mulatni jár. Szeret enni – különösen a sonkát, amit néha becsempész a háztartásunkba, és az újság fölött eszi, amibe csomagolták, ilyenkor a tiltott disznóhús darabkáit a számba dugdossa, és végighallgatja anyám vádjait, hogy rossz példát mutat nekem. A szabászműhelye két aranyérmet is nyert. Apám nem pusztán szegéseket és egyszerű felhajtásokat készít. Ő divatszabász. Így ismerkedett meg anyámmal is, aki azért ment a boltjába, mert ruhára volt szüksége, és apám munkáját annyira dicsérték. De apám orvos akart lenni, nem szabó, csak az apja lebeszélte az álmáról, és ez a csalódás időről időre a felszínre tört benne.

– Te nem akármilyen szabó vagy, papa – bizonygattam. – Hanem híres ruhatervező!

– És te leszel a legjobban öltözött hölgy egész Kassán – felelte,

és megpaskolta a fejem. – Ilyen tökéletes alak kell a divathoz.

A csalódottságot elűzte az árnyak közé. Együtt álltunk a hallban, nem akartunk még elszakadni egymástól.

– Tudod, én azt akartam, hogy fiú legyél – mondta apám. – Bevágtam az ajtót, amikor megszülettél. Dühös voltam, hogy már megint lány. És most egyedül veled tudok beszélgetni. – Megcsókolta a homlokomat.

Most is élvezem apám figyelmét. Értékes, akár az anyámé... és ingatag. Mintha nem is annyira magam miatt lennék méltó a szeretetükre, hanem a saját magányuk miatt. Mintha az identitásomnak semmi köze nem lenne ahhoz, ami vagyok, vagy amim van, hanem csak a fokmérője lenne mindannak, ami a szüleimnek hiányzik.

Amikor leülök a családdal reggelizni, a nővéreim egy dallal fogadnak, amit akkor találtak ki nekem, amikor hároméves voltam, és az egyik szemem egy elhibázott orvosi beavatkozás miatt keresztbe állt. „Csúnya vagy, és csenevész / Csoda, hogyha férjhez mész” – énekelték.

Éveken át lehajtott fejjel járkáltam, hogy ne kelljen látnom, ahogy az emberek a féloldalas arcomat nézik. Tízéves koromban megműtötték a szememet, hogy ne bandzsítsak, és most már felemelhetném a fejem, és rámosolyoghatnék az idegenekre, de a feszengésem megmaradt, amit a nővéreim csúfolódása is elősegít.

Magda tizenkilenc éves, a szája érzéki, a haja hullámos. Ő a családi mókamester. Fiatalabb korunkban ő mutatta meg, hogyan dobáljunk szőlőszemeket a hálósobánk ablakából az alattunk levő teraszon ülő vendégek kávéscsészéjébe. Klára, a

középső nővérem, a hegedűtehetség már ötéves korában Mendelssohn hegedűversenyét játszotta.

Megszoktam, hogy én vagyok a néma hűg, a láthatatlan gyerek. Annyira meg vagyok győződve a jelentéktelenségemről, hogy ritkán mutakozom be a saját nevemen. – Klára hűga vagyok – mondom. Eszembe se jut, hogy Magdának is elege lehet abból, hogy ő a család bohóca, és Klára is bánhatja, hogy csodagyerek lett. Muszáj mindig különlegesnek lennie, egy pillanatra sem lehet hétköznapi, különben mindent elveszít – a sok rajongást, amit megszokott, a lénye értelmét. Magda meg én azon dolgozunk, hogy megszerezzünk valamit, amiről biztosan tudjuk, hogy nem lesz elég; Klára meg aggódhat, hogy bármelyik pillanatban elkövet egy végzetes hibát, és az egészet elveszíti. Klára, mióta az eszemet tudom, hegedűl, hároméves korától. Gyakran áll meg a nyitott ablak előtt, amikor gyakorol, mintha csak úgy élvezhetné igazán a saját zsenialitását, ha közönséget gyűjt hozzá a járókelőkből, hogy tanúi legyenek. Úgy tűnik, számára a szeretet nem korlátlan, hanem feltételes – annak a teljesítménynek a jutalma, amit az ember kitűz maga elé. És ára is van, ha az embert szeretik: az elfogadás és a csodálat érdekében végzett munka végűl valahogy eltűnik.

Az utcai pékségből hozott molnárkát esszük, gazdagon megkenve vajjal és az anyám baracklekvárjával, ami inkább édes, mint savanykás. Anyám kitölti a kávét, és körbeadja az ételt az asztal körül. Apám már a nyakába akasztotta a mérőszalagot, és a mellényzsebébe dugott egy darab krétát, amivel az anyagot szokta megjelölni. Magda várja, hogy anyám másodszor is kínálja a molnárkából. – Vedd el. Majd én

megeszem – sürget mindig, ha nem kérnék repetát. Klára megköszörüli a torkát, és mindenki felé fordul, hogy halljuk, mit akar mondani.

– Választ kell adnom a professzornak a meghívással kapcsolatban, hogy New Yorkban tanuljak – mondja, miközben a kése elkeni a lágy vaját a langyos péksüteményen.

– Végül is van családunk New Yorkban – tűnődik apám, és a kávéját kavarja. A nővérére, Matildára gondol, aki egy Bronx nevű helyen él, a zsidó bevándorlók negyedében.

– Nem – mondja anyám. – Ezt már megbeszéltük. Amerika túl messze van.

Eszembe jut az a régi éjszaka a konyhában, amikor anyám olyan vágyódással beszélt Amerikáról. Talán ennyi az élet: állandó vívódás aközött, ami nincs meg, de meglehetne, és ami megvan, de bár ne lenne.

Klára megkeményíti magát.

– Ha nem New York – mondja –, akkor Budapest.

Anyám lecsüggeszti a fejét, miközben a tányérokat szedi le az asztról. Ha támogatja a legkedvesebb gyereke pályáját, az azt jelenti, hogy elveszíti. Vagy talán nem attól szomorodik el, hogy Klári elmegy otthonról, hanem a saját rendíthetlenségétől. Talán haragszik önmagára, hogy nemet mondott, amikor igent szeretne mondani.

Apám krónikus jókedvét nem zavarja meg Klára döntése, sem az aggodalom, ahogyan anyám fogadja.

– Még beszélünk róla – mondja, és eloszlatja a komor hangulatot, amely újra leszállt a családi asztrunkra. Aztán felém fordul. – Dicuka – mondja, és átnyújt egy borítékot. – Ezt a

pénzt vidd be az iskolába. Be kell fizetni a tandíjat.

A kezembe fogom a borítékot, érzem, milyen sokat jelent apám bizalma. De ahogy átadja a felelősséget, az egyben figyelmeztetés is. Arra emlékeztet, milyen sokba kerülök a családnak. Nyílt kérdés arról, hogy mennyi hasznot hajtok. Szorosan megmarkolom a borítékot, miközben az iskolai holmimat szedem össze, mintha az, hogy jól a kezembe szorítom, segítene megtudni, mennyire számítok, és mennyire nem, mintha megrajzolhatnám a térképet, amely megmutatja az értékem kiterjedését és határait.

Tartalom

A szerző jegyzete

Előszó

Első fejezet – A kicsi

Második fejezet – Képzeletben biztonságos

Harmadik fejezet – Szerelem és háború
Negyedik fejezet – A négy kérdés

Ötödik fejezet – Amit a fejedbe raksz

Hatodik fejezet – Táncolni a pokolban
Hetedik fejezet –
Kék tetemek

Nyolcadik fejezet – Cigánykerék

Kilencedik fejezet – A halállépcső

Tizedik fejezet – Egy fűszálat választani

Tizenegyedik fejezet – Felszabadítóm, támadóm

Tizenkettedik fejezet – Mássz be az ablakon át

Tizenharmadik fejezet – A döntés

Epilógus – Hagyj ott egy követ

Köszönetnyilvánítás

{1} Kosáryné Réz Lola fordítása.